

ÉLETTÁRSI KAPCSOLAT

Dr. Harsányi József

A CSALÁD FOGALMA

A társadalom alappillére, a társadalom legkisebb egysége, a családi

A család egy férfi és egy nő házassági kötelékére, és az e kötelékből született gyermek, gyermekek alkotnak egy családot. Ebben a közösségben biztosított leginkább a gyermekek kiegyensúlyozott testi és lelki fejlődése, felkészítése az életre, a majdani önmegvalósításra.

A jog ehhez a családmodellhez rendeli a családtámogatást és rendezi a családtagok egymáshoz való viszonyát.

Tudjuk, hogy a mai liberalizált világban sok a házassági bontás és nem valósul meg a teljes család által biztosítható élethelyzet, de ebben a családfogalomban, amikor a házastársak kimondták az „jgent” akaratuk egy életre szóló kapcsolatra irányult, ezért az „jgen” kimondásával létrejött a család.

Egy volt alkotmánybíró, neves jogtudós-professzor fejtegetése szerint az élettársi kapcsolatból született gyermek esetében a gyermek, gyermekek és a szülők viszonylatában lehet beszélni családról. Az élettársak kapcsolatában azonban ők ketten nem alkotnak családot, egymásnak csak hozzátartozói.

Gyakran hallani, hogy minek az a papír, anélkül is élhetünk boldogan. Valóban, nem a papír a lényeg, hanem a papír által igazolt élethelyzet.

A házasságnál – legalább induláskor – egy életre szó volt az akarat, az élettársi kapcsolatnál eleve nem vállalják a házasság kötelékét, szabadok kívánnak maradni, hogy a kapcsolat bármikor, minden jogi procedúra nélkül megszakítható legyen.

A jogtudós professzor felteszi a kérdést, hogy milyen alapon, minden kötelezettség vállalás nélkül várják el a jogtól ugyanazt az elbírálást és jogi feltételeket, mint amit a kötelezettséget vállalók számára biztosít.

Feltehetően jönnek változások a kapcsolat megítélésében, de a teljes egyenlőségjel nem valósul meg, mert társadalmi érdek marad a stabilitás, amelyet a házasság kötéssel létrejött családmodelll tud biztosítani.

A kedvezőbb élethelyzetbe való hozást a törvényhozók a „bejegyzett élettárs” jogintézményének bevezetésével oldotta meg. Az élettársi kapcsolat ma kettős. Bejegyzett élettársi és a „de facto” élettársi kapcsolat.

BEJEGYZETT ÉLETTÁRS

A bejegyzett élettársi kapcsolatról a 2009 évi XXIX számú törvény rendelkezik. Ez a törvény lehetővé teszi az azonos neműek bejegyzett élettársi kapcsolatát is.

A bejegyzett élettársi kapcsolat sok tekintetben azonos a csak egy férfi és egy nő házassági kapcsolatával, de mégsem lesz vele teljesen azonos.

AZONOSSÁG

- Eljárás jogilag ugyan úgy jön létre, mint a házasság. Az élettársaknak akár azonos neműek, akár külön neműek, meg kell jelenniük az anyakönyv vezető előtt és kölcsönösen ki kell jelenteniük, két tanú jelenlétében, hogy egymással bejegyzett élettársak kívánnak lenni. Nyilatkozataikat az anyakönyv vezető bejegyzi – nem a házassági anyakönyvbe – hanem az erre rendszerezített „Bejegyzett Élettársak” anyakönyvbe.

- Az élettársi kapcsolat esetleges megszűnése, a válás is azonos. Ha a kapcsolat megszűnése közös megegyezéssel történik, a bontó kereset, mint peren kívüli eljárást a közjegyzőhöz kell benyújtani. Ha nincs közös megegyezés, akkor peres eljárásként a keresetlevelet a városi bírósághoz – 2013 január 1-től – a járási bírósághoz kell benyújtani, ugyanúgy, mint a házasság felbontásánál.

- Ha megszűnik a bejegyzett élettársi kapcsolat válással és a társ pl. rokkanttá válik és önmagától nem tud gondoskodni, jogosult lehet tartásra, de amíg a házasság esetén egyéb feltétel nincs mint a rászorultság, addig a bejegyzett élettárs ilyen tartásra csak akkor lehet jogosult, ha a kapcsolatból gyermek született és a kapcsolat legalább egy (1) évig fennállt.

/A jogalkotók e rendelkezést azért hozták, hogy akár a házastársat, akár a bejegyzett élettársat ne lehessen minden konzekvencia nélkül elhagyni, mert beteggé, nyomorékká, rokkanttá vált./

- A 2013. 01. 01-től hatályos Ptk. 676. §-a alapján egymásnak örökösei. Ha a kapcsolatból van leszármazó, a leszármazók örökölnek, a bejegyzett élettárs haszonélvezeti jogot örököl. Ha nincs leszármazó, a bejegyzett élettárs az örököse társa minden vagyonának.

- Igazolványaikban, személyi adataikban: bejegyzett élettárs, elvált élettárs, özvegy élettárs jelzést alkalmaznak.
- A Ptk. 578/6. §-a alapján a kapcsolat alatt szerzett közös vagyonban való részesedés a házastársakhoz hasonlóan 1/2 – 1/2 arány a hozzájárulás arányától függetlenül.
- Az örökösként való megállapításból adódóan az özvegyi nyugdíjra való jogosultságnak is azonosnak kellene lennie. Változatlan maradt a TB törvényben az a rendelkezés, ha gyermek született a kapcsolatból, akkor 1 év után, de ha gyermek nem született akkor 10 éves élettársi kapcsolat után válik jogosulttá az özvegyi nyugdíjra.

Az átmeneti özvegyi nyugdíjra való jogosultság egy év. A társ kiszámított nyugdíjának 50 %-a. Az állandó özvegyi nyugdíj feléled, ha az özvegy az ideiglenes özvegyi nyugdíj folyósítás megszűnésétől számított öt (5) évig eléri a reá irányadó öregességi nyugdíjkorhatárt (62-65 év). Ennek hiányában az özvegyi nyugdíj nem éled fel.

Ha már mindkét fél nyugdíjas volt, akkor az özvegyi nyugdíj 30 %-a automatikusan folyósításra kerül az özvegy részére.

Az illetéktörvény 2013-ban hatályos rendelkezése, az özvegy házastársat mentesíti az örökségi illeték fizetési kötelezettsége alól, addig ezt a kedvezményt a megözvegyült bejegyzett élettárnak nem adja meg, annak ellenére, hogy a hatályos Ptk. egymásnak örököséivé teszi az élettársat.

ELTÉRÉSEK

- 1./ A bejegyzett élettárs nem jogosult társa nevének viselésére. Ha korábban házas volt, nem jogosult a házasságra utaló „né” toldalék használatára.
- 2./ Az apaság nem vélelmezett. Házasság esetén apának (ellenkező bizonyításig) a férjnek kell apának tekinteni.
Bejegyzett élettárs esetén a megszületett gyermek apjának a Polgármesteri Hivatalban apaság elismerő nyilatkozatot kell tennie.

3./ Bejegyzett élettársak nem jogosultak reprodukcióra. (Mesterséges megtermékenyítésre).

4./ Bejegyzett élettársak nem jogosultak gyermek örökbefogadására.

/A bejegyzett élettársi kapcsolat, láthatóan sok tekintetben, azonos a házasság intézményével. A jelzett negatívumokat vélhetően az okozza, hogy a törvény nem tesz különbséget az azonos neműek és különmeműek kapcsolata között./

DE FACTO ÉLETTÁRS

Ez a kapcsolat minden jogi előzmény nélkül, egyszerű összeköltözéssel jön létre. A jogi irodalomban ezt a nem homogén csoportot három része osztja. Egyik fél sem vállal kötelezettséget a másik féllel szemben. Ha összeköltözünk, három hónap múlva szétköltözünk, jöhet az újabb kapcsolat.

A másik csoportba tartozók esetében, az egyik fél vállalna, a másik fél nem vállal, felelősséget. Itt leginkább a nő kiszolgáltatott.

A harmadik csoportba azok tartoznak, akik a kapcsolatot komolyan gondolják, de köteleket – a bejegyzettet – sem vállalják.

A de facto élettársak is több jogosultságot szeretnének kapni. Több jogot a tervezet szerint azok számára biztosítana a jog, ahol gyermek született. Feltehetően a családok támogatási rendszerén belül. A jog rendezi ezt az élettársi kapcsolatot is.

Ptk. rendelkezései

- A Ptk. záró rendelkezése 685. §-a élettársat hozzátartozónak minősíti.
- A 685/A. § definiálja a kapcsolatot, amely szerint „Az élettárs – ha a jogszabály másként nem rendelkezik – két házasságkötés nélküli közös háztartásban érzelmű és gazdasági közösségben együtt élő személy.”
- A Ptk. 578/G. §. (1) az élettársak vagyoni viszonyáról rendelkezik. „Az élettársak együtt élésük alatt a szerzésben való közreműködésük arányában szereznek közös tulajdont. Ha a közreműködés aránya nem

állapítható meg, azt azonos mértékűnek kell tekinteni. A háztartásban végzett munka a szerzésben való közreműködésnek számít.”

- Az élettárs nem örököse az örökhagyónak, Ptk. 607-610. §. Haszonélvezeti jogot sem örököl.

Tehát a DE FACTO élettársak kapcsolata, ahogy minden jogi előzmény nélkül jön létre, úgy – elvileg – minden jogi procedúra nélkül meg is szűnhet. Ebből a laza, minden biztonságot nélkülöző kapcsolatból folyóan az apaság nem vélelmezett.

Az élettársak egymásnak nem örökösei (ha társáról gondoskodni akar, akkor ezt végrendelettel teheti meg).

Özvegyi nyugdíjra korlátozással lesz jogosult. Ha a kapcsolatból gyermek született, tragédia esetén igazolt egy (1) évi kapcsolat után válik jogosulttá. Ha gyermek nem született tíz (10) év igazolt kapcsolat kell a jogosultsághoz.

Élettársi kapcsolat alatt szerzett vagyon a felek között a szerzés arányában oszlik meg. (Nem fele-fele mint a házasságban, vagy a bejegyzett élettársi kapcsolatban.)

(Természetesen a név viselés kérdése, az örökbe fogadás, vagy a reprodukciós kérdése fel sem merülhet.)

A kapcsolat bontásának minden procedura nélkülsége csak fikció. Addig igaz lehet, amíg a kapcsolatból gyermek nem születik. Gyermek, vagy gyermekek esetében a nagy számok törvényében megindul a harc a gyermekekért. Általában elindul a per

- a gyermek/ek/ elhelyezése érdekében,
- a közös lakás kizárólagos használatában. Általában az kapja meg a akinek felügyeletébe rendeli a bíróság a gyermeket, vagy gyermekeket.
- A gyermektartás kérdésében a „mennyit” 15 % és 25 % között van. A fizetés módjában, önkéntes teljesítéssel, vagy munkáltató leltítés útján.
- Láthatás kérdésében. Mikor és hol láthatja gyermekét a másik fél.
- Legbonyolultabb a közös vagyon megosztása és annak bizonyítása. Kinek mennyi volt a jövedelme stb., enyhén szólva problémás.

Mindezek per nélkül nem rendezhetők.

Családkutatók, szociológusok egybehangzó véleménye, hogy az élettársi kapcsolat megszüntetése – ha már van gyermek is családként működött – sokkal

bonyolultabb az elvásás, mint egy házasság felbontása. Abból a tényből származtatva, hogy nem akartak egymásért felelősséget vállalni, sokkal elkeseredettebb és ellenségesebb a helyzetük.